

AdvaCenter مرکز أدفا
מרכז אדוה
מידע על שוויון וצדק חברתי בישראל

עוד לא הגיע זמן דחיית גיל הפרישה לנשים

ברברה סבירסקי, מנהלת מרכז אדוה

מאי 2011

הטיעון הפחות משכנע בעד דחיית גיל הפרישה לנשים הוא זה הגורס שהשוויון הפורמלי – חוקים, כללים והסדרים חברתיים זהים לגברים ולנשים – יביא את השוויון המהותי. אזי, כך הטיעון, אם גיל הפרישה לגברים הוא 67, מן הדין להשוות אליו גם את גיל הפרישה של נשים – תחילה על ידי דחיית גיל הפרישה מ-62 ל-64 (הנושא שבו דנה הוועדה הציבורית שהמלצותיה יוצגו בסוף יוני 2011) ואחר כך על-ידי דחייתו ל-67. כך, אומרים בעלי הטיעון, יושג השוויון.

אולם, כבר למדנו שהשוני בין גברים ונשים במעמד ובתפקידים חברתיים גורם לכך שלא תמיד השוויון הפורמלי מוביל לשוויון מהותי: לעתים הוא דווקא משמר את האי שוויון הקיים.

כאשר שכר הנשים ישתווה לשכר הגברים וכאשר דפוסי התעסוקה של נשים וגברים יהיו דומים, תגיע העת להשוות גם את גיל הפרישה.

הטיעון המשכנע ביותר בעד דחיית גיל הפרישה לנשים הוא זה הגורס שהעלאת גיל הפרישה לנשים תעלה את השתתפותן של הנשים בשוק העבודה בגילאי 50-60 ו-70.

הרצון להגדיל את שיעור ההשתתפות של נשים בשוק העבודה מקורו, ראשית, בעובדה ששיעור ההשתתפות בכוח העבודה האזרחי של נשים בנות 55-64, 53% (2009), נמוך משיעור ההשתתפות של גברים בני אותם גילאים, 72%; ובעובדה ששיעור ההשתתפות של נשים בנות 65 ומעלה, 6.5% (2009) נמוך משיעור ההשתתפות של גברים בני אותם גילאים, 17.8%. שנית, צבירה של יותר שנות עבודה משמעה קצבת זקנה גבוהה יותר (עד לתקרות מסוימות) ופנסיה גבוהה יותר לנשים, דבר שייתר, עבור חלק ממשקי הבית, תשלומי הבטחת הכנסה בגיל טרום-פרישה ותשלומי השלמת הכנסה לקצבת זקנה לאחר גיל פרישה. שלישית, הישארות נשים בשוק העבודה תקופה ארוכה יותר תחסוך למדינה כספים הן עבור קצבת זקנה והשלמת הכנסה לקצבת זקנה והן עבור הבטחת הכנסה.

למרות הגידול בהשתתפות נשים בשוק העבודה, הרי שבגיל 61, כמחצית הנשים (49.2%) אינן עובדות.

בחינת נתוני התעסוקה שפורסמו על-ידי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה מראה שמאז דחיית גיל הפרישה של נשים מ-60 ל-62, החל משנת 2004, גדל שיעור ההשתתפות של נשים בנות 55-64 בשוק העבודה, מ-43.2% ב-2003 ל-53% ב-2009; ושיעור ההשתתפות של נשים בנות 65 ומעלה גדל מ-5% ב-2003 ל-6.5% ב-2009.

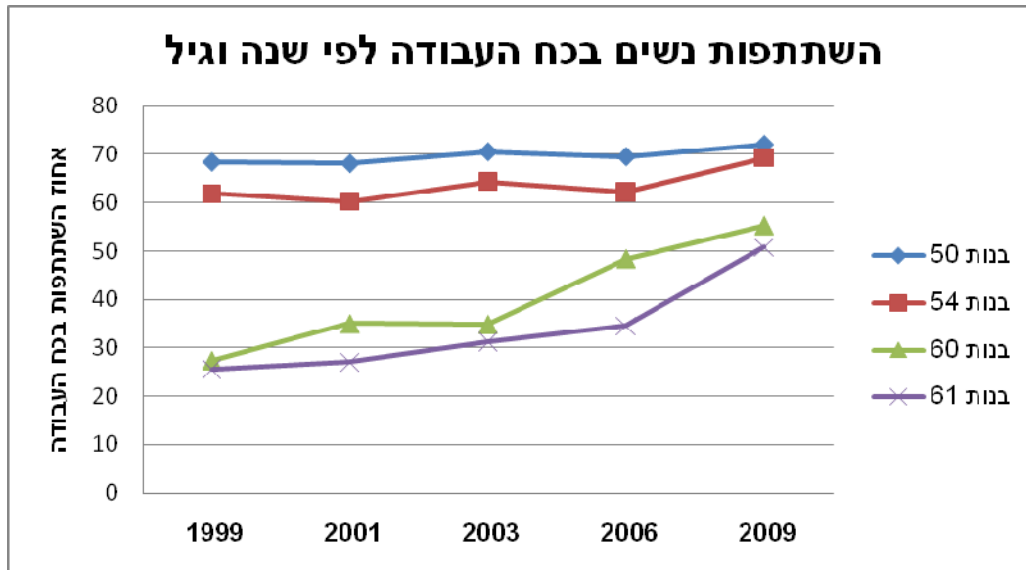
יחד עם זאת, יש לומר שמגמת הגידול בשיעור השתתפותן של נשים בנות 50 ומעלה בשוק העבודה החלה עוד לפני דחיית גיל הפרישה, כפי שניתן לראות בלוח ובתרשים למטה, המראים את השתתפות הנשים בשוק העבודה לאורך תקופה ארוכה יותר - משנת 1995 ועד לשנת 2009. אפשר לראות שעבור נשים בנות 50, הגידול העיקרי התרחש עוד בשנות ה-90. עבור בנות 54, הגידול היה דומה לפני ואחרי שינוי גיל הפרישה. עבור בנות 60 ו-61 הגידול העיקרי התרחש אחרי דחיית גיל הפרישה (שנכנסה לתוקף באופן הדרגתי והגיעה למיצוי מלא בשנת 2006). הנתונים, כשלעצמם, אינם מאפשרים לדעת מה גרם לגידול בתעסוקה - שינוי גיל הפרישה, הרעת המצב הכלכלי של הנשים (בעקבות הגזירות הכלכליות של 2003-2004) או מהליכים אחרים. גם אי אפשר לדעת מה משמעות "השתתפות בשוק העבודה", קטיגוריה הכוללת כל אשה שדיווחה לפוקד כי בזמן נתון היא עבדה או חיפשה עבודה.

שיעור השתתפות נשים בכוח העבודה האזרחי לפי גיל ושנה

באחוזים

	2009	2006	2003	2001	1999	1995	
בנות 50	72.0	69.5	70.5	68.1	68.4	57.9	
בנות 54	69.3	62.3	64.4	60.3	61.9	50- (בנות 54)	
בנות 60	55.3	48.4	34.9	35.0	27.4	21.4	
בנות 61	50.8	34.5	31.3	27.0	25.5	60- (בנות 64)	

מתוך: עיבוד של מרכז אדוה מתוך הלמ"ס סקרי כח אדם 1995, 1999, 2001 (לפי קבוצות ניפוח ישנות), 2003, 2006, 2009.

כאמור, הבעיה היא שגם אם דחיית גיל הפרישה גרמה לנשים ישראליות להישאר תקופה ארוכה יותר בשוק העבודה, קרוב למחצית הנשים לא נמצאות בשוק העבודה בגיל 61. גם היום הן מוצאות את עצמן ללא מקור הכנסה עצמית, אלא אם כן מעסיקיהן היו כפופים להסכמים קיבוציים שכללו קבלת פנסיה בעקבות פרישה מוקדמת. עבור נשים שפרשו משוק העבודה ללא פנסיה מוקדמת, דחיית גיל הפרישה מ-62 ל-64 משמעה עוד שנתיים ללא שכר וללא קצבת זקנה ופנסיה תעסוקתית.

הסיבה לכך ששיעור ההשתתפות של נשים יורד עם עליית הגיל קשורה לאו דווקא לרצונותיהן של הנשים אלא להחלטות של מעסיקיהן. בתקופה של צמצומים, המפוטרים הראשונים הם הוותיקים - ששכרם גבוה יותר, בדרך כלל, בזכות הוותק. הדבר נכון עבור נשים וגברים כאחד.

בשוק עבודה שבו גיל 50 נחשב לזקנה מופלגת, קשה למפוטרים - גברים ונשים - להתקבל לעבודה חדשה. זה קשה עוד יותר לנשים, בגלל הקשר בין מגדר והופעה חיצונית. ברבים ממקומות העבודה, במיוחד בתחומי הפקידות והמכירות, הדרישה הלא-כתובה עבור מועמדת לעבודה היא הופעה יפה-צעירה. אצל גברים אין דרישה דומה.

כל עוד קשה יותר לנשים למצוא עבודה בגיל מבוגר, רצוי להשאיר את ההפרש בגיל הפרישה של גברים ונשים על כנו ולא להמשיך בהעלאת גיל הפרישה של הנשים.

לדעתנו, יש לחשוב מחדש על גיל הפרישה לגברים ולנשים - בעקבות העלייה בתוחלת החיים של בני שני המינים ובעקבות שינויים בשוק העבודה. לנשים וגברים המועסקים בפרופסיות ובמקצועות צווארון לבן, רצוי גיל פרישה

מבוגר יותר מזה של נשים וגברים המועסקים במקצועות צווארון כחול. גם היום, בעלי מקצועות חופשיים רבים ממשיכים לעבוד גם אחרי גיל הפרישה.

זאת, מכיוון שההבדלים הגדולים ביותר בשוק העבודה הם ההבדלים בין אופי העבודה ומקומות העבודה בהם עובדים נשים וגברים ממעמדות שונים. לפיכך, גורם נוסף שיש לקחת בחשבון הוא השוני בתוחלת החיים בין בני מעמדות שונים: זו של בעלי הכנסה גבוהה יותר מזו של בעלי הכנסה נמוכה. אזי, דחיית גיל הפרישה מהווה אפלייה נגד בעלי הכנסות נמוכות שכן היא גורמת לכך שהם מקבלים פחות חודשי קצבת זקנה ופנסיה.